

КАФЕДРА ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИКИ ТА МУЗИЧНОЇ ФОЛЬКЛОРИСТИКИ

Музика українського зарубіжжя

Освітній ступінь	Магістр	Курс	2
Спеціальність	034 «Культурологія»	Семестр	3
Освітньо-наукова програма	«Музична культурологія»		
Статус		ECTS	4
		Годин	120
	Вибіркова	Лекції	14
Форма контролю	Залік	Семінари	14
		Самостійна	92

Інформація про викладача

ПІБ	Копиця Маріанна Давидівна, доктор мистецтвознавства, професор
Профіль викладача	https://orcid.org/0000-0001-9183-2117 ID: 0001848 http://irbis-nbuv.gov.ua/ASUA/0001848
e-mail	mkopytsia@gmail.com

ПІБ	Давидова Оксана Миколаївна, кандидат мистецтвознавства, в.о. професора
Профіль викладача	https://orcid.org/0000-0002-6484-6297 https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=CN81KcsAAAAJ
e-mail	ok.m.davydova@gmail.com

Анотація навчальної дисципліни

Розвиток людської цивілізації завжди супроводжувався міграційними процесами племен, народів, держав, окремих особистостей. З ретроспективи часу міграція є об'єктивним процесом, але у кожній конкретній ситуації має суб'єктивні причини. Найбільш частими причинами міграцій були історичні, соціальні, економічні, політичні, релігійні катаклізми. Багато етнічних спільнот самовільно або примусово переселялися за межі корінних етнічних територій. Не стали винятком у світових переселенських рухах і представники українського етносу. Українці залишили помітний слід у суспільно-історичному та культурному розвитку Європи, Північної і Південної Америки, Австралії, інших континентів. У цьому контексті варто згадати доньку Київського князя Анну Ярославну – королеву Франції, видатного просвітителя XV ст. Юрія Дрогобича –

філософа, астронома, медика, ректора Болонського університету в Італії, гетьмана Пилипа Орлика – автора першої Конституції в Європі. Це лише окремі імена.

Однак масового характеру процес української еміграції набув на зламі XIX-XX століть. Історію української еміграції сьогодні прийнято ділити на чотири хвилі: перша – з останньої чверті XIX ст. до початку Першої світової війни; друга – період між двома світовими війнами; третя – період після Другої світової війни; четверта – з часу проголошення незалежності України у 1991 році. Проте умови існування чотирьох хвиль української еміграції кардинально відрізняються: перші три хвилі українські емігранти жили, творили у країнах поселення в умовах бездержавності (за винятком короткого періоду існування УНР), а так звана четверта хвиля еміграції розпочалася вже в умовах існування незалежної суверенної держави Україна. Цей факт є надзвичайно важливим для дослідження і аналізу історичної ролі діаспори у становленні незалежної України, оцінки її внеску у справу створення загальнолюдських цінностей в царині культури, науки, освіти, а також визначення проблем і завдань новітньої діаспори як потужного чинника розбудови і утвердження модерної європейської Української держави. Впливаючи на формування сучасної української людини, об'єднуючи українців в етнічній батьківщині та поза її кордонами, взаємодія материкової України з українською діаспорою в гуманітарній сфері стає одним з вирішальних чинників соборності, духовної та інтелектуальної консолідації українського етносу.

Ознайомлення з творчістю закордонних українців, широке розгортання досліджень з питань діаспорознавства, поява відповідних навчальних курсів у вищих навчальних закладах нашої держави розпочалися порівняно недавно, в часах незалежної України. Одним із перших, хто відкрив музичній Україні маловідомі імена композиторів і виконавців – представників різних хвиль української еміграції, був видатний український композитор Іван Карабиць (1945-2003) – засновник і музичний директор першого українського міжнародного музичного фестивалю «Київ Музик Фест». Саме з його ініціативи і особистих творчих контактів у програмах цього фестивалю вперше прозвучали твори Вірка Балея (США), Ігоря Соневицького (США), Юрія Фіали (Канада), Мар'яна Кузана (Франція), Анатолія Мірошника (Австралія) та багатьох інших закордонних українців. За два з половиною десятиліття зусиллями вітчизняних музикантів-виконавців і науковців було повернуто з небуття імена Федора Якименка, Сергія Борткевича та багатьох інших талановитих композиторів, котрі з різних причин мусили залишити свою етнічну батьківщину, жити і працювати в складних умовах еміграції. Проте навіть у таких умовах митці діаспори не розгубили по світах те, що створювали упродовж століть, не розчинилися в культурах інших націй, а гідно репрезентували духовні і мистецькі скарби свого народу на чужині, водночас ставши невід'ємною частиною світової культури.

Пропонований навчальний курс «Музика українського зарубіжжя» покликаний заповнити величезну прогалину у вивченні композиторської творчості закордонного українства.

Мета курсу – надати магістрам НМАУ комплекс знань про основні напрями музичної творчості представників української діаспори, розширити уявлення про українську музику XX – XXI століть.

Завдання курсу:

- сформувати у студентів уявлення про феномен української діаспори та його роль у

світових соціокультурних процесах;

- ознайомити студентів із новими іменами композиторів – представників української діаспори та їхніми найвагомішими творчими здобутками;
- виявити специфіку композиторської творчості в умовах еміграції;
- розкрити жанрові, стильові, технологічні вектори композиторської творчості діаспори;
- дати студентам можливість практичного застосування набутих знань про нових композиторів та їхні твори у майбутній професійній діяльності.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Розуміти специфіку та особливості реалізації культурних ідей, образів та смислів, а також критично оцінювати можливості їхньої інтеграції для розв'язання суспільно-значимих проблем.

ПРН 2. Аналізувати текстові та візуальні джерела інформації щодо культурних явищ та процесів, верифікувати інформацію у відповідності до професійних задач.

ПРН 3. Аналізувати культурні права та свободи людини, форми та механізми їхньої ідентифікації, інкультурації, культурної адаптації з врахуванням регіональної специфіки.

ПРН 4. Популяризувати професію культуролога, дотримуючись етичних принципів.

ПРН 5. Організувати та підтримувати комунікації з органами влади, науково-дослідними установами, інформаційно-аналітичними службами, засобами масової інформації з питань культури.

ПРН 6. Вільно спілкуватись державною та іноземною мовами усно і письмово для обговорення професійних питань, презентації результатів дослідження та проектів.

ПРН 7. Оцінювати історичні здобутки та новітні досягнення культурології.

ПРН 8. Приймати ефективні рішення щодо розв'язання складних задач і практичних проблем культурного розвитку суспільства.

ПРН 9. Організувати й управляти діяльністю закладів культури та відповідними структурними підрозділами підприємств і установ.

ПРН 12. Збирати, аналізувати та оцінювати емпіричні факти та здійснювати їх інтерпретацію у відповідності до сучасних теоретичних уявлень відповідного напрямку культурології.

ПРН 13. Планувати і виконувати наукові та прикладні дослідження у сфері культурології, генерувати та перевіряти гіпотези, збирати докази та аргументувати висновки.

Компетентності:

Інтегральна - Здатність розв'язувати складні задачі та проблеми у галузі професійної діяльності культуролога або у процесі навчання, що передбачає проведення дослідження та/або здійснення інновацій і характеризується невизначеністю умов та вимог.

Загальні:

1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
4. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
6. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.
7. Здатність до пошуку, опрацюванню та аналізу інформації з різних джерел.
8. Здатність проведення досліджень та викладання на відповідному рівні.

Фахові

1. Усвідомлення взаємозв'язку культурних текстів та контекстів.
2. Здатність оцінювання та аналізу інформації у процесі реалізації професійної діяльності.
3. Здатність виявляти культурні потреби суспільства та його окремих груп та визначати шляхи їх задоволення, забезпечувати культурні права та свободи людини.
4. Усвідомлення соціальної та етичної місії культуролога, а також можливостей та особливостей

практичного використання культурологічного знання.

6. Здатність критично осмислювати історичні здобутки та новітні досягнення культури.

7. Здатність професійно діагностувати, прогнозувати, проектувати й моделювати культурний розвиток різних культурних регіонів, художньої та візуальної культури.

9. Здатність використовувати сучасні методи та інструменти культурології, методи аналізу даних та інформаційні технології для проведення наукових досліджень, аналізувати і презентувати результати досліджень, аргументувати висновки.

При укладанні програми курсу було застосовано комплексний підхід із залученням методів історії, історичного музикознавства, соціології, культурології, діаспорознавства, біографістики та інших гуманітарних дисциплін.

Методика викладання курсу передбачає проведення лекційних та семінарських занять, круглих столів, індивідуальну самостійну роботу студентів.

Основні форми роботи:

1. Виклад теоретичного матеріалу з ілюстративним показом музичних прикладів.

2. Аналіз культурно-мистецьких явищ у контексті поставленої проблеми згідно з навчальним планом.

Засвоєння запропонованого програмою навчального матеріалу поряд із вивченням інших дисциплін культурологічного, мистецтвознавчого та музично-практичного спрямування дасть можливість майбутнім фахівцям вільно орієнтуватись у вирі різностильових мистецьких течій, стане базою для об'єктивної оцінки різноманітних музичних творів та музично-історичного процесу.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент **повинен знати**:

- визначення основної термінології курсу;
- хронологічні рамки і суспільно-політичні причини чотирьох хвиль української еміграції;
- основні наукові дослідження з питань музичного діаспорознавства;
- персоналії і основні етапи творчості видатних композиторів – представників української діаспори;
- найвагоміші твори в основних музичних жанрах;
- основи законодавства України з питань взаємодії з українською діаспорою.

Також студент повинен **вміти**:

- критично осмислювати історико-культурні процеси і мистецькі явища ХХ – ХХІ століть;
- проводити паралелі між творчістю композиторів материкової України та української діаспори ХХ – ХХІ ст.;
- аналізувати маловідомі і невідомі твори представників української еміграції;
- самостійно здійснювати пошук необхідної інформації з тематики курсу в різних відкритих джерелах;

використовувати і поширювати інформацію про музику української діаспори у своїй професійній діяльності.

Перелік тем

Тема 1. Вступ до курсу. Введення в проблематику, огляд літератури. Постаті видатних українців за межами етнічних земель України у світовій історії.

Тема 2. Стислий огляд проблем української діаспори. Чотири хвили української еміграції (кінець ХІХ – ХХІ ст.).

Тема 3. Культурне життя української діаспори. Релігійні, освітні, культурно-мистецькі

інституції української діаспори у світі. Роль Світового конгресу українців у консолідації нації.

Тема 4. Музична творчість зарубіжних композиторів українського походження. Огляд за жанрами. Жанри духовної, вокально-хорової і вокально-інструментальної музики. Вокально-хорова і духовна творчість О. Кошиця.

Тема 5. Вокально-хорова і духовна творчість А. Гнатишина, І. Соневицького».

Тема 6. Розвиток вокально-хорового жанру у творчості М. Кузана.

Тема 7. Камерно-інструментальна музика української діаспори.

Тема 8. Розвиток жанрів фортепіанної музики у творчості композиторів української діаспори.

Тема 9. Етапи становлення симфонізму у творчості композиторів діаспори. Симфонічна творчість Ф. Якименка та С. Борткевича.

Тема 10. Симфонічні пошуки Р. Придаткевича, С. Туркевич-Лукіянович, В. Витвицького, М. Кузана, Л. Грабовського.

Тема 11. Музичний театр української діаспори. Опера у творчості П. Печеніги-Углицького, І. Соневицького, А. Рудницького, М. Кузана, В. Балея.

Тема 12. Розвиток жанру балету у творчості композиторів української діаспори. Балетна творчість С. Туркевич-Лукіянович, М. Кузана, В. Кікти.

Тема 13. Розвиток української естрадної пісні за межами України.

Тема 14. Шляхи культурної взаємодії материкової України з українською діаспорою у XXI столітті.

Форми та технології навчання

Теоретичне лекційне навчання, семінарські і практичні заняття та самостійна робота.

Навчальні ресурси

Усі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали надсилаються у відповідну групу Viber, Telegram, Zoom, WhatsApp або на електронну адресу.

Методи контролю

- Поточний (після кожного змістовного модуля).
- Підсумковий контроль.

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Участь у обговореннях та доповнення на семінарах	15
2.	Конспект першоджерел, що допомагають глибше зрозуміти тему / есе на тему	15
3.	Презентація досліджень за обраною тематикою	15
4.	Відвідування лекцій	5

	Підсумкова контрольна робота	
5.	Залік	50
	Всього	100

Критерії оцінювання знань студентів:

Високий (творчий) рівень компетентності:

оцінка А; 90–100; відмінно– студент(ка) демонструє глибокі знання матеріалу, що міститься в рекомендованих джерелах; уміння аналізувати явища, які вивчаються, у їхньому взаємозв'язку; логічно та послідовно відповідати на поставлені запитання; наводить переконливі приклади з практики, що ілюструють теоретичні положення; переконливо аргументує відповіді.

Достатній (конструктивно-варіативний) рівень компетентності:

оцінка В; 82–89; добре– студент(ка) демонструє ґрунтовні знання навчального матеріалу; вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці; самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.

Оцінка С; 74–81; добре– студент(ка) демонструє міцні знання навчального матеріалу; уміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію за допомогою спрямовуючих питань викладача; може самостійно застосовувати їх на практиці; виправляти допущені помилки, серед яких є суттєві.

Середній (репродуктивний) рівень компетентності:

оцінка D; 64–73; задовільно – студент(ка) відтворює переважну більшість теоретичного матеріалу, виявляє знання та розуміння основних положень, але ці знання мають загальний характер; студент(ка) має труднощі з наведенням прикладів та поясненням закономірностей; однак з допомогою викладача може виправляти помилки, серед яких значна кількість суттєвих.

Оцінка E; 60–63; задовільно– студент(ка) в цілому володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні; знання мають фрагментарний характер, не може навести власні приклади; допускає суттєві помилки.

Низький (рецептивно-продуктивний) рівень компетентності:

Оцінка FX; 35–59; незадовільно з можливістю повторного складання– студент(ка) володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу; не володіє термінологією; Не може навести прикладів, що ілюструють теоретичні положення; допускає значні помилки.

Оцінка F; 0–34; незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни– студент(ка) володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання та відтворення окремих фактів; повністю не знає матеріал.

Інклюзивне навчання

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

Навчання іноземною мовою (за потреби)

За потреби навчальна дисципліна може викладатися англійською мовою. За бажанням студентів допускається вивчення матеріалу за допомогою англійських онлайн-курсів за тематикою, яка відповідає тематиці конкретних занять.

Неформальна освіта.

Передбачається у межах написання дипломної роботи участь студентів у міжнародних та вітчизняних конференціях, конкурсах наукових робіт, круглих столах, тощо.

Рекомендована література

1. Гармель О. В. Феномен «чужого» тексту в сучасній музиці. Аспект неоміфологічних інтенцій художественного мислення: Дис. канд. искусствоведения: 17.00.03 / Нац. муз. акад. Укр. им. П. И. Чайковского. –Київ., 2007. –227 л. Библиогр.: л. 178–200.
2. Грабовський В. «Французький українець» // Музика. –1995. –№ 6. –С. 23.
3. Загайкевич А. Concerto misterioso Леоніда Грабовського – крізь мінливості відображень // Українське музикознавство. Вип 28. К.: НМАУ ім. П. І. Чайковського, 1998. С. 155–159.
4. Інформаційно-аналітичні матеріали до парламентських слухань «Закордонне українство: сучасний стан та перспективи співпраці». Київ., 2009.
5. Калениченко А. Академічна інструментальна музика української діаспори у першому наближенні (жанровий аспект) / Анатолій Калениченко // Музична україністика: сучасний вимір: зб. наук. статей пам'яті композитора і музикознавця, доктора мистецтвознавства, професора Антона Мухи / ред.-упорядник О. Кушнірук. – Київ.:ІМФЕ ім. М. Т. Рильського, 2009. Вип. 3. С. 156–168.
6. Карась Г. В. Музична культура української діаспори у світовому часопросторі ХХ століття: монографія / Ганна Василівна Карась. Івано-Франківськ: Тіповіт, 2012. 1164 с.
7. Кияновська Л. З-за піднятої завіси // Музика. 1991. № 4. С. 2–4.
8. Кошиць О. Спогади / Упоряд. і передмова М. Головаценка; Післямова М. Слабошицького. Київ: Рада, 1995. – 387 с.
9. Лисько З. Роман Придаткевич (до 100-річчя від дня народження) // Музика. 1995. № 6. – С. 22.
10. Лехник Л. Василь Витвицький: музикознавча та композиторська спадщина: дис. канд. мистецтвознавства: 17.00.01 / Любомир Володимирович Лехник. Львів, 2005. 261 с.
11. Мартиненко О. Музична діяльність української еміграції у міжвоєнній Чехословаччині (джерелознавчий аспект дослідження): дис. канд. мист.: спец. 17.00.03. – Музичне мистецтво / Мартиненко Оксана Василівна. Київ, 2001. 310 с.
12. Мистецтво України: Біогр. довід. / Упоряд.: А. В. Кудрицький, М. Г. Лабінський; За ред. А. В. Кудрицького. К.: Укр. енцикл., 1997. – 700 с.
13. Муха А. І. Композитори України та української діаспори: Довідник. Київ: Музична Україна, 2004. 352 с.
14. Нікітіна А. «Коли» (композитор в контексті часу) // Музика. – 1998. – № 4. – С. 8–9.
15. Павлишин С. Ігор Соневицький. – [2-е вид., розшир. і доповн.] / Стефанія Павлишин. Львів: БаК, 2005. 119 с.
16. Павлишин С. Композитор Мар'ян Кузан / Стефанія Павлишин. Львів: Навчально-виробничі майстерні Львівського поліграфічного технікуму, 1993. 135 с.
17. Павлишин С. Перша українська композиторка Стефанія Туркевич-Лісовська-Лукаїнович / Стефанія Павлишин. Львів: Бак, 2004. – 160 с.
18. Підківка О. Після довгих років забуття: про життя і творчість українських композиторів / Олег Підківка. Львів, 2003. 263 с.
19. Станішевський Ю. Маестро з Парижа // Музика. 1991. № 2. С. 12–13.
20. Станішевський Ю. Національний академічний театр опери та балету України імені Тараса Шевченка: Історія і сучасність. Київ. Муз.Україна, 2002. 736 с.: іл. – Резюме рос., англ., нім.